

være det, rummer den mange nye brikker til et troværdigt portræt af mennesket og politikeren J. B. S. Estrup. Biografisk set har det ellers været hans kranke skæbne enten at blive portrætteret som en stivnakket, ærkereaktionær godsejerstype, som ufølsomt stillede sig i vejen for de gode kræfter i dansk politik, eller at blive gjort til genstand for den mest kvalmende heltegyldelse som hos K. G. Brøndsted, Th. Thaulow og Ole Kiøllerich. I begge tilfælde er det svært at få øje på det komplicerede menneske bag skræmmel eller glansbilledet. Det er derfor sanelende og befriende her at møde en Estrup, hvis svaghed og styrke anskueliggøres i det daglige politiske spil, som er bogens genstand. Oven i købet beskrevet af en historiker, hvis eget politiske ståsted må formodes at ligge fjernt fra konsejlspræsidentens. Dermed er der tilvejebragt et godt og sobert udgangspunkt for den moderne Estrup-biografi, som vi stadig mangler. – Men i vor biografiglade tid kommer vi vel næppe til længe at vente forgæves på en sådan.

Knud J. V. Jespersen

Sten Nicolaisen: *Dansk industri i 1800-tallet. Produktion og mennesker.* (Industrirådet, 1987). 142 s.

Denne grundbog er den første af en serie bøger, der tilsammen skal berette om industriens udvikling fra omkring år 1800 til idag, og herunder belyse industriarbejderens arbejdsforhold og levevilkår. Det er planlagt, at serien skal bestå af grundbøger, lærervejledninger og kildesamlinger, herunder også opgaveark, der skulle være »lige til at fotokopiere«. Bag den omfattende udgivelse står Industrirådet, der vel nok har taget den opgave op som et svar på det undervisningsmateriale, som skolerne

kan modtage fra arbejderbevægelsens mange organer. Med andre ord foregår der således på det nærmeste en »lærebogskrig« mellem organisationerne. Desværre er det ikke sådan, at de krigsførendes »våben« direkte kan sammenlignes, dertil er de nemlig alt for forskellige.

For faghistorikeren, er der naturligvis ikke meget at hente i den lille bog. Derimod er det nok så interessant at se, hvordan faghistorikernes fremstillinger bliver »klippet til« for at passe i en lærebogsfremstilling.

Grundbogen består af to dele, dels en fremstilling og dels kilder. Læseren kan straks se forskel, idet kilderne er trykt på farvet baggrund. Hertil kommer, at nogle navne er skrevet med kursiv. Det betyder, at der kan hentes yderligere oplysninger i et lille leksikon sidst i bogen.

Det hele er naturligvis nydeligt sat op, krydret med gode billeder og illustrerende tabeller. Men, det er påfaldende, at der ikke sluttes af med en litteraturliste. Det er svært at sige, hvad man skal mene om, at interesseorganisationerne har kastet sig ud i lærebogsmarkedet – oven i købet til dumpingpriser. Givet er det imidlertid, at lærerne nødvendigvis må være aldeles uafhængige af sådanne initiativer – ellers kan det nemt udvikle sig til noget ganske uoverskueligt.

Henrik Fode

Henning Hecht og Torben A. Vestergaard (red.): *Portrætter af dansk fiskeri. Dansk Fiskeriforening 1887-1987.* (Dansk Fiskeriforening, 1987). 166 s., 150,- kr.

Bogen er udgivet i anledning af en af de store fiskeriforeningers jubilæer, men opgaven er grebet lidt uhøjtideligt og utraditionelt an, hvad der ellers ikke

er almindeligt for jubilæumsskrifter.

Indledningsvis præsenteres nogle centrale træk i organisationens udvikling, herunder væsentlige ændringer omkring fangstmetoderne. Hovedindholdet udgøres dog af 14 portrætter af fiskere, der er medlemmer af organisationen, og som kommer fra forskellige egne af landet. Takket være denne disposition er det muligt at få mange facetter med – fra produktion til politik. Dette reflekteres i de enkelte portrætter, hvor tekniske, økonomiske, familiære, sociale samt organisationspolitiske forhold belyses.

Det fremgår ganske klart, at erhvervet har undergået store forandringer i efterkrigstiden, og man får også en fornemmelse af, at erhvervet på sæt og vis er blevet mindre barsk. Det betyder langtfra, at man ikke er blevet stillet overfor store problemer. Således har den nationale og internationale regulering samt den tiltagende forurening givet fiskerne problemer, som tidligere var enten ukendte eller af mindre betydning. Nogle af fiskerne erkender dette. Hvordan man skal håndtere det, er der imidlertid ingen, der vover at give et svar på.

Ved den valgte fremgangsmåde har forfatterne rettet en stor del af opmærksomheden mod selve næringen og dens udøvere, og foreningen og dens betydning træder i baggrunden. På den måde frigør man sig fra traditionen om at hyldede erhvervsledere og »store sønner«. Men det er et spørgsmål om ikke netop lederne må have spillet en væsentlig rolle, når nu selve organisationsapparatet har været svagt udviklet, og når individualismen i erhvervet er udbredt.

Når udøverne for alvor kommer til orde, kan der opstå andre problemer. Vi hører mest om dansk fiskeri nogle årtier tilbage. Det skyldes, at der først og fremmest tegnes et billede af ældre

fiskere, der for en dels vedkommende ikke længere er erhvervsaktive. Der er her et dilemma. De ældre fiskere har meget at fortælle, og de kan så at sige dække en lang historisk periode, men det er ungdomsårene, der står stærkest i erindringen. Det har den pris, at de aktuelle forhold ikke kan indfanges samtidig.

Karsten Ronit

Poul H. Moustgaard (udg.): *At vove for at vinde, Dansk fiskeri skildret af A. J. Smidth 1859-63*. (Dansk Fiskerimuseum, 1987). 247 s., 168,- kr.

For omkring 130 år siden manglede man i statslig regi fuldstændig en oversigt over forholdene indenfor fiskeriet. Til at kortlægge disse ansattes noget så odiøst som en skuespiller – A. J. Smidth – til at besøge de forskellige fiskerilokaliteter bortset fra Limfjorden. Han leverede så i perioden fra 1859 til 1863 beretninger om forholdene, og han beskæftigede sig sandelig med et utal af spørgsmål. Kommissoriet var imidlertid bredt, så embedsmændene klagede ikke, og man kan godt sige, at Smidth efterhånden blev en ekspert vedrørende dansk fiskeri. Han blev både fiskernes mand i staten og statens mand blandt fiskerne.

Hensigten med at få kortlagt »fiskerierne« var at udforme en omfattende lovgivning, og det lykkes også omend det først sker en del år efter Smidths rejser. Man ønsker fra administrativt og politisk hold at ophjælpe fiskeriet – ikke blot fordi fiskerne som sådan skal hjælpes, men fordi der økonomisk er gevinster at hente ved erhvervets udvikling. Smidth deler helt denne opfattelse, og er bl.a. en kanal for fiskerne, når lokale forbedringer og små eksperimenter skal iværksættes.

Det skorter helt og aldeles på pro-